

Pravidla + AACR2 / RDA

Hana Vochozková
KIC ÚVT MU Brno
vochozkova@ics.muni.cz

jaro 2019

Základní standardy

Pravidla

- souhrn metodických pokynů, který umožňuje jednoznačně řešit problémy katalogizace
neboli
- **co** vybrat a **jak** zapsat

Formát

- struktura
neboli
- **kam** zapsat

Mezinárodní sjednocování pravidel

I.

- 1899 pruská katalogizační instrukce
- 1908 anglo-americká instrukce
- 1929 První mezinárodní sjezd knihovníků a bibliografů (Řím)
- 1961 První mezinárodní konference o katalogizačních principech (Paříž)
- 1969 Mezinárodní setkání katalogizačních expertů (Kodaň)
- 1974 ISBD součástí programu UBC
- 1986 UBC + IMP = UBCIM
- 2003 IFLA. Konference odborníků o mezinárodních katalogizačních pravidlech (Frankfurt nad Mohanem)
- 2003 ukončení programu UBCIM

Mezinárodní sjednocování pravidel

II.

Přehled ISBD

- **ISBD(G)**
Všeobecný mezinárodní standardní bibliografický popis. 1993
- **ISBD(M)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro monografie. 1993
- **ISBD(S)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro seriálové dokumenty. 1994
(zrušen a nahrazen)
- **ISBD(CR)** Mezinárodní doporučení pro bibliografický popis. Pokračující zdroje. 2008
<http://www.nkp.cz/soubory/fond/isbd-cr2008.pdf>
- **ISBD(A)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky. 1997

Mezinárodní sjednocování pravidel III.

Přehled ISBD (pokračování)

- **ISBD(CM)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro kartografické dokumenty. 1997
- **ISBD(NBM)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro neknižní dokumenty. 1996
- **ISBD(CF)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro počítačové soubory. 1995
(zrušen a nahrazen)
- **ISBD(ER)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro elektronické zdroje. 1998
- **ISBD(PM)**
Mezinárodní standardní bibliografický popis pro tištěné hudebniny. 1995

Mezinárodní sjednocování pravidel IV.

Přehled ISBD (dokončení)

- Doporučení pro popis částí dokumentu na základě mezinárodního standardního bibliografického popisu (ISBD). 1997
- ISBD : International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. Consolidated ed. Berlin ; München : De Gruyter Saur, 2011. (IFLA series on bibliographic control ; vol. 44). ISBN 978-3-11-026379-4

Mezinárodní sjednocování pravidel

V.

Cíle ISBD

- všeobecná srozumitelnost záznamu
- výměna záznamů z různých zdrojů a mezi různými zeměmi
- převod záznamu do strojem čitelné podoby

Obsah ISBD

- specifikace údajů
- stanovení pořadí údajů
- stanovení interpunkce mezi údaji

Záznam dle ČSN 010195 (1964) a Pravidel jmenného katalogu (1969)

LASENIC, Pierre de
Tarot. Klíč k iniciaci. [Autor:] Pierre Lasenic.
Kresby karet a symbolů Vladislav Kužel. P.,
Trigon, t. Tiskařské závody, Čelákovice 1994.
238 s., obr., tab. Brož. - „Ametyst.“ - Obálka
Vladimír Zadrobílek. - Faksimile 1. vyd. -
Ilustr.tit.list.

Záznam dle ISBD

LASENIC, Pierre de
Tarot : klíč k iniciaci / Pierre Lasenic ; kresby karet a symbolů Vladislav Kužel. -- Praha : Trigon, 1994 (Čelákovice : Tiskařské závody). -- 238 s. : obr., tab. ; 23 cm. -- (Ametyst). -- Obálka Vladimír Zadrobílek. -- Faksimile 1. vyd. z r. 1940. -- Ilustr. tit. list.
ISBN 80-85320-42-8 (brož.)

Vývoj katalogizačních pravidel v ČR

I.

- 1921 Zdeněk Václav Tobolka
Pravidla, jimiž se řídí budování abecedního seznamu jmenného
- 1925 Jaromír Borecký
Pravidla katalogu základního (lístkového abecedního seznamu jmenného) s dodatkem popisu spisů drobných
- 1950 *Prozatímní pravidla abecedního seznamu jmenného*
- 1959 Miroslav Nádvorník a kolektiv
Pravidla jmenného katalogu
- 1960 *Pravidla jmenného katalogu pro střední a menší knihovny*
- 1964 ČSN 01 0195 *Bibliografický (dokumentační) a katalogizační záznam*

Vývoj katalogizačních pravidel v ČR II.

- 1969 Miroslav Nádvorník a kolektiv
Pravidla jmenného katalogu (2. opr. a dopl. vyd.)
- 1971 František Horák, Emma Urbánková, Bedřiška Wižd'álková
Speciální pravidla pro popis starých tisků, prvotisků a rukopisů
- 1972 Hana Vodičková a kolektiv
Pravidla jmenného záznamu speciálních dokumentů a analytického popisu
- 1988 ČSN 01 0168 *Tvorba jmenného záhlaví*
- 1992 ČSN 01 01 95 *Bibliografický záznam*

Vývoj katalogizačních pravidel v ČR III.

- 1993-1998, 2008 české překlady ISBD
- 1994 český překlad AACR2R
- 1996 stanovení národních standardů
ISBD(G)
AACR2
české interpretace

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizacni-politika/schv>

Struktura AACR2

Úvodní pasáže

- Předmluva k českému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel
- Dodatek k Předmluvě k českému vydání
- Předmluva k revidovanému vydání z roku 1988
- Předmluva ke druhému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel z roku 1978 (Výtah)
- Obecný úvod
 - 0.12.
Preferenci angličtiny nahrazuje preference češtiny tj. angličtinu nahrazuje nebo ji předchází čeština

Struktura AACR2

Část I - Bibliografický popis

Úvod

1 Všeobecná pravidla popisu	7 Filmy a videozáznamy
2 Knihy, brožury a
jednolistové tisky	8 Grafické dokumenty
3 Kartografické dokumenty	9 Elektronické zdroje
4 Rukopisy	10 Trojrozměrné dokumenty
5 Hudebniny	11 Mikrodokumenty
6 Zvukové dokumenty	12 Pokračující zdroje
	13 Analytické záznamy

Struktura AACR2

Kapitola 1 - Všeobecná pravidla popisu

- 0 Obecná pravidla
- 1 *Oblast údajů o názvu a odpovědnosti*
- 2 *Oblast údajů o vydání*
- 3 *Oblast specifických údajů*
- 4 *Oblast nakladatelských údajů*
- 5 *Oblast údajů fyzického popisu*
- 6 *Oblast údajů o edici*
- 7 *Oblast údajů poznámky*
- 8 *Oblast údajů o standardním čísle a dostupnosti*
- 9 Suplementy (Přílohy)
- 10 Popisné jednotky sestávající se z několika druhů dokumentů
- 11 Faksimile, fotokopie a jiné reprodukce

Struktura AACR2

Část II - Záhloví, unifikované názvy a odkazy

Úvod

21 Volba selekčních údajů

22 Personální záhlaví

23 Geografická jména

24 Korporativní záhlaví

25 Unifikované názvy

26 Odkazy

Struktura AACR2

Závěrečné pasáže

Přílohy

A Psaní velkých písmen

B Zkratky

C Číslovky

D Slovník termínů

E Úvodní členy

Rejstřík

Základní standardy pro jmenné zpracování záznamů

(pořadí standardů a schválených materiálů je závazné)

- *Anglo-americká katalogizační pravidla, druhé vydání, revize 1988.*
1. české vyd. Praha : Národní knihovna, 1994.
Aktualizace: Dodatky 1993. 1997 ; Dodatky a revize 1992-1996. 2000 ;
Dodatky 1999. 2001 ; Dodatky 2001. 2002 ; Dodatky 2002. 2004 ; Dodatky
2003. 2006 ; Dodatky 2004. 2006 ; Dodatky 2005. 2006.
ISBN 80-7050-187-1
- edice Standardizace. Praha : Národní knihovna, 1994- .
- **NK ČR - ... - Katalogizační politika**
<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizacni-politika/schv>
Schválené materiály
Dotazy ke katalogizaci

Další příručky pro jmenné zpracování záznamů I.

- české překlady ISBD. Praha : Národní knihovna, 1993-1998, 2008
- MAXWELL, Margaret F. *Příručka k AACR2, revize 1988 : výklad a příklady k Anglo-americkým katalogizačním pravidlům*. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 1995.
ISBN 80-7050-228-2
- HÁJKOVÁ, Zuzana - VOCHOZKOVÁ, Hana. Pravidla AACR2. *Čtenář*, 2000, roč. 52, č. 2-11.

Další příručky pro jmenné zpracování záznamů

II.

- BALÍKOVÁ, Marie – KUBALOVÁ, Hana – SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Katalogizace ve formátu MARC 21 : stručná instrukce s příklady pro knihy a některé typy pokračujících zdrojů. 2., aktualiz. vyd.* Praha : Národní knihovna České republiky, 2008.
ISBN 978-80-7050-539-7
- ANDRESOVÁ, Ivana. *Katalogizace kartografických dokumentů : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu UNIMARC a MARC 21.* 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2005.
ISBN 80-7050-467-6
- BORKOVÁ, Hana. *Katalogizace hudebnin : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21 a UNIMARC.* 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2009.
ISBN 978-80-7050-565-6

Další příručky pro jmenné zpracování záznamů III.

- BENEŠOVÁ, Ludmila – ŠTOROVÁ, Jana. *Katalogizace zvukových dokumentů : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21*. 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006.
ISBN 80-7050-480-3
- BENEŠOVÁ, Ludmila. *Katalogizace elektronických zdrojů : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21*. 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2009.
ISBN 978-80-7050-566-3
- HERCOVÁ, Ludmila – SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Katalogizace ve formátu MARC 21. Pokračující zdroje : stručná instrukce a příklady*. 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006.
ISBN 80-7050-496-X

Další příručky pro jmenné zpracování záznamů IV.

- LUFFER, Jan. *Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu MARC 21. Osobní jména. 2., aktualiz. vyd.* Praha : Národní knihovna České republiky, 2008. (Standardizace ; č. 30).
ISBN 978-80-7050-553-3
- SVĚTLÍKOVÁ, Svojmila. *Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu MARC 21. Korporace. 2., aktualiz. vyd.* Praha : Národní knihovna České republiky, 2008. (Standardizace ; č. 31).
ISBN 978-80-7050-552-6

Další příručky pro jmenné zpracování záznamů V.

- *Seznam unifikovaných názvů pro liturgická díla latinských ritů katolické církve / doporučeno Pracovní skupinou IFLA pro unifikovaná záhlaví liturgických děl. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 2000. (Standardizace ; č. 21). ISBN 80-7050-350-5*
- BOSÁKOVÁ, Zdenka. *Stručný návod pro jmenné zpracování kalendářů 19. století ve formátu MARC 21. 1. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2010. (Standardizace ; č. 32). ISBN 978-80-7050-582-3*

RDA

Resource Description and Access

Od CR k RDA

- 1908 Catalog Rules
- ...
- 1967 AACR1
- 1978 AACR2
- 1988 AACR2R
- 1997 International Conference on the Principles & Future Development of AACR – Toronto
- červen 2010 RDA

Současný stav

- od 1. 4. 2013 postupně USA, Kanada, Velká Británie, Austrálie, Nový Zéland, Singapur, Malajsie, Filipíny, Německo, Rakousko, německy mluvící část Švýcarska, Nizozemí, Irsko, Finsko ...
- **od 1. 5. 2015 Česká republika**
- od 1. 5. 2016 přijímá Souborný katalog ČR záznamy na dokumenty s vročením 2016 a výše (s uvedeným rokem vydání 2016 a novějším) pouze zpracované podle RDA.

Východiska a zaměření RDA

východiska RDA

- *Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)*. 1998
(Funkční požadavky na bibliografické záznamy. 2002)
(<http://www.ifla.org/files/cataloguing/frbr/frbr-cs.pdf>)
- *Functional Requirements for Authority Data (FRAD)*. 2009
- *Statement of International Cataloguing Principles (ICP)*. 2009
(Ustanovení mezinárodních principů katalogizace. 2009)
(<http://www.nkp.cz/soubory/fond/mezinarodnizasadykatalogizace.pdf>)

zaměření RDA

- primárně zaměřena na definování obsahu
- nikoliv na zobrazení tj. např. interpunkci
- nikoliv na definování struktury

Použití a pokrytí RDA

mezinárodní použití RDA

- agentura vytvářející záznam si může zvolit:
 - jazyk doplňků selekčních údajů
 - jazyk dodávaných údajů
 - písmo a transliteraci
 - kalendář
 - číselný systém

širší pokrytí zdrojů (dokumentů) v RDA

- více prvků/údajů pro
 - netištěné textové zdroje
 - netextové zdroje
 - nepublikované zdroje

Základní pojmy

I.

- **Entita** = klíčový objekt
- **Atribut** = vlastnost spojená s entitou (např. atributem entity dílo je název, rok vytvoření atd.)

Základní pojmy

II.

- **Dílo** = výrazný intelektuální nebo umělecký výtvor (abstraktní entita)
Hamlet
- **Vyjádření** = intelektuální nebo umělecká realizace díla
překlad Hamleta do češtiny od Martina Hilského
- **Provedení** = fyzická podoba vyjádření např. určité vydání knihy, vydané určitým nakladatelem s určitým počtem stran atd.
překlad Hamleta do češtiny od Martina Hilského vydaný ve 2. vydání v nakladatelství Atlantis
- **Jednotka** = jednotlivý exemplář nebo výskyt provedení (konkrétní entita)
exemplář výše uvedeného uložený ve vaší knihovně

Struktura RDA

- Obsah
- Předmluva
- Oddíl 1 Zápis atributů provedení a jednotky (kapitoly 1–4)
- Oddíl 2 Zápis atributů díla a vyjádření (kapitoly 5–7)
- Oddíl 3 Zápis atributů osoby, rodiny a korporace (kapitoly 8–11)
- Oddíl 4 Zápis atributů pojmu, objektu, události a místa (kapitoly 12–16)
- Oddíl 5–10 Zápis vztahů (kapitoly 17–37)
- Přílohy (A–L)
- Slovník termínů
- Rejstřík

Pravidla jsou společná pro všechny druhy dokumentů
(neexistují speciální kapitoly pro knihy, hudebniny ...)

Základní standardy pro jmenné zpracování záznamů I.

- RDA Toolkit (online verze)
<http://www.rdatoolkit.org/>
(přístup je placený)
- RDA: Resource Description and Access (tištěná verze)

Překlad pravidel RDA do češtiny zatím není plánován.

Bude-li nutno pracovat s celým textem pravidel, bude se vycházet z aktuální verze v angličtině.

Základní standardy pro jmenné zpracování záznamů II.

- *Katalogizace podle RDA ve formátu MARC 21 – tištěné a elektronické monografie – katalogizace na úrovni minimálního/doporučeného záznamu*

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizace-podle-rda-ve-formatu-marc-21-tistene-a-elektronicke-monografie-katalogizace-na-urovni-minimalniho-doporuceneho-zaznamu>

- **NK ČR - ... - Katalogizační politika**

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/standard1>

Obecné rozdíly mezi AACR2 a RDA AACR2 x RDA terminologie I.

- heading authorized access point
- author, composer, etc. creator
- main entry preferred title + authorized access point for creator if appropriate
- uniform title (1) preferred title (+ other information to differentiate);
(2) conventional collective title
- see reference variant access point

Obecné rozdíly mezi AACR2 a RDA AACR2 x RDA terminologie II.

- see also reference authorized access point for related entity
- physical description carrier description
- GMD media type +
 carrier type +
 content type
- chief source preferred sources

Obecné rozdíly mezi AACR2 a RDA ICP princip prezentace

Přebírání údajů = “Take what you see” (“Vezměte to, co vidíte”)

- Psaní velkých písmen:
řid'te se přílohou A nebo převezměte podobu, kterou najdete v prameni popisu
- Interpunkce, zkratky, nepřesnosti, symboly, iniciály, číslování:
obecně – převezměte tak, jak je v prameni popisu

Specifické změny v pravidlech

viz prezentace

Changes from AACR2 to RDA : A Comparison of Examples

Adam L. Schiff (Principal Cataloger University of Washington Libraries)

<http://faculty.washington.edu/aschiff/>

AACR2

- 100 1# \$a Kontis, Alethea.
- 245 10 \$a Alpha oops! : \$b the day Z went first / \$c Alethea Kontis ;
illustrated by Bob Kolar.
- 250 ## \$a 1st ed.
- 260 ## \$a Cambridge, Mass. : \$b Candlewick Press, \$c c2006.
- 300 ## \$a 1 v. : \$b col. ill. ; \$c 28 cm.
- 520 ## \$a Chaos ensues when Z thinks that it's time for him to go first
in the alphabet for a change.
- 700 1# \$a Kolar, Bob, \$e ill.

RDA

- 100 1# \$a Kontis, Alethea, \$e **author**.
- 245 10 \$a Alpha oops! : \$b the day Z went first / \$c Alethea Kontis ;
illustrated by Bob Kolar.
- 250 ## \$a **First edition**.
- 264 #1 \$a Cambridge, **Massachusetts** : \$b Candlewick Press,
\$c [2006].
- 254 #4 \$c©2006.
- 300 ## \$a 37 **unnumbered pages** : \$b **color illustrations** ; \$c 28 cm
- 336 ## \$a text \$2 rdacontent
- 337 ## \$a unmediated \$2 rdamedia
- 338 ## \$a volume \$2 rdacarrier
- 520 ## \$a Chaos ensues when Z thinks that it's time for him to go first in the
alphabet for a change.
- 700 1# \$a Kolar, Bob, \$e **illustrator**.

Jak poznat RDA/MARC 21 záznam

- Bibliografický záznam:
 - **Leader/18**: value **“i”** (ISBD)
 - **040** \$a ____ \$c ____ **\$e rda**
- Autoritní záznam:
 - **008/10**: value **“z”** (Other)
 - **040** \$a ____ \$b eng \$c ____ **\$e rda**